

הלכות יסודי התורה פרק י

פרק י

מבחני נבואה

סדר בדיקת הנביא

א.

אין צריך לבדוק בשינוי מנהג העולם

כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שי"י שלחו, אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו, או כאותות אליהו ואלישע, שיש בהן שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידין להיות בעולם ויאמנו דבריו, שנאמר "וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר" וכו' (דברים י"ח:כ"א):

ב.

אלא בודקים אותו בדברים העתידיים לבוא

לפיכך כשיבוא אדם הראוי לנבואה במלאכות י"י, ולא יבוא להוסיף ולא לגרוע, אלא לעבוד את י"י במצוות התורה, אין אומרים לו, "קרע לנו היס", או "החיה מת", וכיוצא באלו, ואחר כך נאמין בכך, אלא אומרים לו, "אם נביא אתה, אמור לנו דברים העתידין להיות", והוא אומר.

ואנו מחכים לו לראות היבואו דבריו אם לא יבואו, ואפילו נפל דבר אחד קטן, בידוע שהוא נביא שקר:

ואם באו דבריו כולם - יהיה בעינינו נאמן.

בדקים פעמים הרבה

ובודקין אותו פעמים הרבה, אם נמצאו דבריו נאמנים כולם - הרי זה נביא אמת, כמו שנאמר בשמואל "וידע כל ישראל מן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לי"י" (שמואל א' ג:כ') :

ההבדל בין נביא לקוסם

ד.

הקוסם טועה במקצת או בכל

והלא המעוננים והקוסמים אומרים מה עתיד להיות, ומה הפרש בין הנביא ובינם?

אלא שהמעוננים והקוסמים וכיוצא בהן מקצת דבריהן מתקיימין ומקצתן אין מתקיימין, כענין שנאמר "יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו עליך" (ישעיהו מ"ז:ג), "מאשר", ולא "כל אשר".

ואפשר שלא יתקיים מדבריהם כלום, אלא יטעו בכל, כענין שנאמר "מפר אותות בדים וקוסמים יהולל" (ישעיהו מ"ד:ה) :

ה.

הנביא כל דבריו קיימים

אבל הנביא, - כל דבריו קיימים, שנאמר "כי לא יפול מדבר י"י ארצה" (מלכים ב' י"ז) .

וכן הוא אומר "הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם י"י" (ירמיהו כ"ג:כח), כלומר שדברי הקוסמים והחלומות כתבן שנתערב בו מעט בר, ודבר י"י כבר שאין בו תבן כלל:

ובדבר זה הבטיח הכתוב ואמר, שאותן הדברים שמודיעין המעוננין והקוסמים לאומות ומכזבין, הנביא יודיע לכם דברי האמת, ואין אתם צריכין למעונן וקוסם וכיוצא בו, שנאמר "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וג' כי הגוים האלה וג' נביא מקרבך מאחריך" וג' (דברים י"ח: ט"ו):

אין הנביא אלא להודיע עתידות

הא למדת שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידים להיות בעולם, משובע ורעב, מלחמה ושלום, וכיוצא בהן. ואפילו צרכי יחיד מודיע לו, כשאל שאבדה לו אבידה והלך לנביא להודיעו מקומה. כיוצא באלו הדברים הוא שיאמר הנביא, לא שיעשה דת אחרת או יוסיף מצוה או יגרע:

נבואת דברי פורענות

דברי הפורענות שהנביא אומר, כגון שיאמר, "פלוני ימות", או "שנה פלונית שנת רעב או מלחמה", וכיוצא בדברים אלו, אם לא עמדו דבריו - אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים, "הנה דיבר ולא בא", שהקב"ה ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם, כאנשי נינוה, או שתלת להם, כחזקיה:

אבל אם הבטיח על טובה, ואמר שיהיה כך וכך, ולא באה הטובה שאמר - בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור האל, אפילו על תנאי, אינו חוזר.

הא למדת שבדברי הטובה בלבד ייבחן הנביא:

י.

הוא שירמיהו אומר בתשובתו לחנניה בן עזור, כשהיה ירמיה מתנבא לרעה וחנוניה לטובה, אמר לו, "חנוניה, אם לא יעמדו דברי - אין בזה ראיה שאני נביא שקר, אבל אם לא יעמדו דברייך - יידוע שאתה נביא שקר", שנאמר "אך שמע נא (את) הדבר הזה" וכו' (ירמיהו כ"ח:ז):

נביא שהעיד לו נביא אחר

יא.

נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא - הרי זה בחזקת נביא, ואין זה השני צריך חקירה. שהרי משה רבינו העיד ליהושע, והאמינו בו כל ישראל קודם שיעשה אות. וכן לדורות:

לא לנסות יותר מדאי

יב.

נביא שנודעה נבואתו והאמנו דבריו פעם אחר פעם, או שהעיד לו נביא, והיה הולך בדרכי הנבואה - אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת.

ואסור לנסותו יתר מדאי, ולא נהיה הולכים ומנסים לעולם, שנאמר "לא תנסו את י"י אלהיכם כאשר נסיתם במסה" (דברים ו:ט"ז), שאמרו "היש י"י בקרבנו אם אין" (שמות י"ז:טז) .

אלא מאחר שנודע שזה נביא, יאמינו וידעו כי י"י בקרבם, ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו, כענין שנאמר "וידעו כי נביא היה בתוכם" (יחזקאל ב:ה) :